

HIỆN VẬT BẢO TÀNG HẢI PHÒNG - ĐÔI ĐIỀU SUY NGHĨ

LÊ THỊ KIM THÚY*

Có thể nói, hiện vật bảo tàng vừa là cơ sở cho mọi hoạt động chuyên môn, nghiệp vụ, vừa là ngôn ngữ của mỗi bảo tàng, đồng thời là điều kiện mang tính quyết định để cho sự ra đời một bảo tàng.

Ra đời từ năm 1959, Bảo tàng Hải Phòng là một trong những bảo tàng khảo cứu địa phương đầu tiên ở nước ta, nơi lưu giữ và trưng bày gần hai chục ngàn hiện vật và các sưu tập hiện vật, trong đó có nhiều hiện vật quý hiếm, đa dạng và phong phú về nội dung cũng như loại hình.

Đáng kể nhất là những bộ sưu tập hiện vật thuộc di chỉ khảo cổ học Cát Bà. Đây là những bộ dụng cụ lao động của cư dân Văn hoá Cái Bèo, chủ yếu vẫn là đồ đá ghè đẽo, chì lưới bằng đá có kích thước khá lớn, một số rìu lớn được mài lan lên thân hay những rìu có mặt cắt ngang hình bầu dục, thể hiện rằng, người dân Cái Bèo đã dùng công cụ này để vào rừng chặt cây cối, dựng nhà hay làm thuyền đi biển. Cùng đó, là các di vật đá như hòn kê, bàn đập, chày nghiền... từng được chủ nhân Cái Bèo dùng trong khai thác hoặc chế biến thức ăn. Những di vật gốm có vết nan đan bằng tre nứa, in trên thân gốm. Do nghề đi biển phát triển, nên cư dân Cái Bèo đã biết đến kỹ thuật vện thùng vào loại sớm hơn cả. Với các đặc điểm riêng như sinh sống ngoài trời, tiến hành đi biển và đánh cá kiếm sống, khai thác thức ăn rừng, chặt cây

làm nhà, làm thuyền, chế tạo đồ gốm,... cư dân Cái Bèo đã là những đại diện quan trọng cho một quá trình hình thành văn hoá biển ở mảnh đất Hải Phòng. Di chỉ Cát Bèo có niên đại vào khoảng 6.475 cộng/trừ 205 năm và 5.645 cộng/trừ 115 cách ngày nay.

Tiếp đó, phải kể đến các hiện vật thuộc di chỉ Tràng Kênh - một di chỉ xưởng chế tác đồ trang sức bằng đá quý, có lẽ là phong phú nhất và hoàn hảo nhất ở Việt Nam giai đoạn sơ kỳ kim khí. Hiện nay, Bảo tàng Hải Phòng đang lưu giữ và trưng bày hàng ngàn di vật thuộc di chỉ này. Trong số đó, có giá trị đặc biệt là bộ dụng cụ chuyên dùng trong chế tác đồ trang sức bằng đá Nephrite, bao gồm mũi khoan đá, cửa đá, các loại hình bàn mài, rìu đục, đột tròn cùng các đồ trang sức, như vòng đeo, hạt chuỗi, vật đeo rất đa dạng về loại hình. Ngoài ra, còn có không ít những phế vật trong quá trình chế tạo đồ trang sức; những vòng đeo tai có mẫu, vòng chữ T, vòng có nấc hay hạt chuỗi hình ống và những mảnh gốm có hoa văn đặc trưng Phùng Nguyên - những di vật thể hiện sự giao lưu, trao đổi giữa cư dân sản xuất đồ trang sức Tràng Kênh với chủ nhân Văn hoá Phùng Nguyên tại vùng/miền khác. "Tuổi" của di chỉ này qua phân tích C14 hơn 10 mẫu tại nhiều nơi trên thế giới, đều nằm trong khoảng 3300 năm đến 3500 năm cách ngày nay.

Quan tài Việt Khê được trưng bày ở Bảo tàng Hải Phòng có hình dáng, kích thước như

* PHÓ GIÁM ĐỐC
BẢO TÀNG HẢI PHÒNG

chiếc thuyền độc mộc một đầu to, một đầu nhỏ, trong đó sắp xếp những hiện vật như bình, thạp, riêu, đục, dao găm, bơi chèo và nhiều di vật khác. "Chứng tích văn hoá Đông Sơn của một ngôi mộ quý tộc giàu sang tại khu mộ táng ở Việt Khê (huyện Thủy Nguyên - Hải Phòng) với quan tài rất lớn bằng thân cây khoét rỗng hình thuyền độc mộc có hàng trăm đồ tùy táng bằng đồng thau, có niên đại 2.480 cộng/trừ 100 năm, cách ngày nay" (*Biên niên Lịch sử cổ trung đại Việt Nam*, Nxb.KHXH, trang 14). Việc phát hiện và nghiên cứu khu mộ Việt Khê đã gợi hướng cho khảo cổ học Việt Nam chú ý đến một loại hình di tích mới - mộ thuyền. Sau Việt Khê, một loạt di tích mộ thuyền ở các tỉnh thuộc châu thổ sông Hồng đã được phát hiện và nghiên cứu.

Các hiện vật khảo cổ đang được trưng bày và lưu giữ trong kho Bảo tàng Hải Phòng với số lượng đồ sộ, loại hình phong phú, cho thấy thời Tiền sử ở Hải Phòng như bức tranh độc đáo về sự hình thành một nền văn hoá biển. Nền văn hoá này vừa có những nét chung của Việt Nam, vừa có những nét riêng của mảnh đất Hải

Tượng Quan Âm, chùa Đạo Trà, Kiến Thụy - Ảnh: Q.V

Phòng, được hình thành nhờ vị thế thuận lợi cho giao lưu trao đổi, buôn bán của vùng đất này. Chính điều đó đã làm nền tảng cho sự phát triển của Hải Phòng trong suốt chiều dài lịch sử.

Cổ vật của Bảo tàng Hải Phòng cũng khá phong phú và đặc sắc. Đó là, những di vật đá và đất nung có chạm rỗng, hoa lá cực kỳ tinh xảo của cha ông ta từ thời Lý: Vịt (uyên ương) đất nung xuất hiện trong nhiều chùa, tháp thời Lý, Trần; Vịt đất nung tìm thấy tại tháp Tường Long (Đồ Sơn, Hải Phòng) dùng để trang trí trên các viên ngói bờ lợp mái tháp, chùa... Đặc biệt, chiếc đôn đá, có trang trí Rồng châu quả lồi, là một hiện vật độc đáo và quý hiếm. Bức điêu khắc gỗ long - hổ hội, thế kỷ XVII, của đình Đồn Lương, Cát Hải là một bức chạm tinh tế, uyên thâm, long/rồng tượng trưng cho học vị tiến sĩ, hổ tượng trưng cho học vị cử nhân, long - hổ hội là sự hội tụ của trí thức, ước vọng của con người về triết lý "phi trí bất hưng" - không có trí thức thì đất nước không hưng thịnh.

Bảo tàng Hải Phòng có hàng ngàn hiện vật quý hiếm phản ánh các giai đoạn lịch sử Thành phố. Cây đèn biển Long Châu - "Mắt ngọc tổ quốc" (danh hiệu do Bác Hồ trao tặng), là một trong những hiện vật quý hiếm ấy. Tính từ nơi phát sáng đến mặt nước biển, đèn Long Châu cao 110m. Đèn biển Long Châu được ghi tên trong hải đồ quốc tế với thông số toạ độ 20037'24". Nếu thời tiết tốt thì ánh sáng đèn chiếu được 34 hải lý (mỗi hải lý có độ dài tương ứng 1.800m). Đèn biển Long Châu hướng dẫn tàu ra vào Cảng. Trong thời gian tiến hành cuộc chiến tranh phá hoại miền Bắc, giặc Mỹ đã liên tục bắn phá 248 trận vào đảo đèn Long Châu, nhưng tháp đèn Long Châu vẫn sừng sững hiện ngang tỏa sáng. Cây đèn biển Long Châu là di vật lịch sử vô giá, là niềm tự hào của nhân dân Hải Phòng. Giờ đây, đèn biển Long Châu được trưng bày ở vị trí trang trọng nhất của phần trưng bày lịch sử chống Mỹ cứu nước của Bảo tàng Hải Phòng. Du khách đến thăm Bảo tàng, được chiêm ngưỡng và nghe giới thiệu lịch sử của cây đèn đều xúc động, tự hào về truyền thống đấu tranh anh dũng bảo vệ đảo đèn của những người công nhân đảo đèn Long Châu thời chống Mỹ năm xưa - những người đã được nhà nước tuyên dương "Anh hùng lực lượng vũ trang nhân dân"...

Long hổ hội, hiện vật Bảo tàng Hải Phòng, TK 17 - Ảnh: Quốc Vụ

Trong những năm gần đây, Bảo tàng Hải Phòng đã thực sự chú trọng vào việc khai thác giá trị nhiều mặt của các hiện vật, các sưu tập hiện vật để giới thiệu rộng rãi với công chúng những di sản văn hoá quý báu của dân tộc. Nội dung trưng bày tại Bảo tàng và những cuộc triển lãm, trưng bày chuyên đề lưu động do Bảo tàng thực hiện đã không chỉ đáp ứng nhu cầu hưởng thụ văn hoá của nhân dân, mà còn giúp các khách tham quan, đặc biệt là lớp trẻ được thấm thấu một cách tự giác về lòng yêu quê hương, đất nước, truyền thống cách mạng của cha ông, cũng như nền văn hoá giàu bản sắc của dân tộc Việt Nam, đồng thời được bổ sung thêm những trí thức mới về nhiều lĩnh vực của đời sống xã hội. Đặc biệt trong tháng 9, 10 năm 2007, nhân dịp Kỷ niệm 10 năm kết nghĩa giữa thành phố Hải Phòng và thành phố Incheon (Hàn Quốc), Bảo tàng Hải Phòng đã đưa 182 hiện vật và các bộ sưu tập hiện vật giới thiệu về thành phố Hải Phòng từ thời tiền sử cho đến ngày nay. Các hiện vật gốc thực sự có giá trị đã thu hút đông đảo du khách, các nhà nghiên cứu và học sinh đến tham quan, được phía bạn hết sức khen ngợi và đánh giá cao, giúp họ hiểu biết sâu sắc hơn về lịch sử con người, truyền thống văn hoá, lịch sử dựng nước và giữ nước,

tiềm năng phát triển của thành phố Hải Phòng.

Có thể khẳng định, Bảo tàng Hải Phòng là nơi đang lưu giữ và trưng bày một kho tàng di sản văn hoá - những vật chứng xác thực về lịch sử Thành phố. Đến Bảo tàng Hải Phòng, được tiếp cận với các hiện vật bảo tàng, mỗi khách tham quan đều có được những khám phá mới, tri thức mới về quá khứ và hiện tại của vùng đất, con người Hải Phòng - một thành phố bên bờ biển Đông.

Xác định được vị trí quan trọng của bảo tàng đối với đời sống xã hội, những người làm công tác tại Bảo tàng Hải Phòng đã không ngừng sưu tầm hiện vật quý, hiếm, phù hợp với loại hình Bảo tàng, bổ sung cho kho cơ sở, đồng thời quan tâm nâng cao chất lượng công tác kiểm kê, bảo quản, khai thác có hiệu quả các hiện vật đó phục vụ công tác nghiên cứu, giáo dục khoa học. Do đó, hoàn toàn có cơ sở để tin tưởng rằng, Bảo tàng Hải Phòng có đầy đủ điều kiện để tiến hành đổi mới, nâng cao chất lượng và hiệu quả các hoạt động của mình, nhằm tích cực góp phần đưa tới thắng lợi của sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa Thành phố cảng nói riêng, đất nước Việt Nam nói chung./.

L.T.K.T